

Dr Edward Mikołajczyk (1920 — 1988)

Wspomnienie pośmiertne

W bieżącym roku minęła siedemdziesiąta rocznica urodzin *Edwarda Mikołajczyka* – doktora nauk medycznych, wieloletniego naukowego pracownika Zakładu Bakteriologii Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie. Niestety nie dane Mu było dożyć do tego jubileuszu. Dwa lata temu po długotrwałej, wyniszczającej chorobie odszedł od nas Człowiek wyjątkowej prawości i szlachetności.

Urodził się 20 lutego 1920 roku we wsi Boglewice. Pracę zawodową w Państwowym Zakładzie Higieny rozpoczął w styczniu 1939 roku jako laborant w Pracowni Riketsji kierowanej przez dr *H. Mosinga*. W technice dojelitowego zakażenia wszy metodą *Weigla* wykazał niezwykłą precyzję, co było nieocenione w uzyskiwaniu materiału do produkcji szczepionki przeciwko durowi plamistemu. W okresie produkcji tej szczepionki był dobrowolnym karmicielem wszy. Z chwilą wybuchu II wojny światowej, wobec panujących epidemii duru wysypkowego i powszechnego zauszenia ludności rozpoczęto w PZH tajną produkcję tak ważnej szczepionki. Do czasu wybuchu Powstania Warszawskiego wyprodukowano przy Jego współpracy około 25 tysięcy dawek tej szczepionki. Podczas walk powstańczych działał, pod pseudonimem „Jaś”, jako sanitariusz w Śródmieściu i na południowym Czerniakowie. Po upadku Powstania Warszawskiego był więziony w jenieckim obozie w Sandboostel.

W październiku 1945 roku powrócił do Polski i stawił się do pracy w nowo zorganizowanej przez prof. *E. Wojciechowskiego* Pracowni Riketsji w Łodzi. Po dwóch latach wraz z Pracownią powrócił do Warszawy.

Edward Mikołajczyk równoległe z pracą zawodową podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Łodzi, a następnie kontynuował je w Warszawie, w Akademii Medycznej. W 1951 roku otrzymał dyplom lekarza medycyny, a w maju 1962

roku uzyskał stopień doktora nauk medycznych broniąc pracy pt. „Badania nad fazowością antygenową *Rickettsia burnetii*”. Od 1967 roku kierował Pracownią Riketsji. Był czynny zawodowo do 1 grudnia 1986 roku. Dla Pracowni Riketsji Zakładu Bakteriologii PZH poświęcił 47 lat pracy rozpoczynając ją jako laborant, a kończąc jako adiunkt, Kierownik Pracowni.

Wśród Jego prac naukowo-badawczych na szczególne wyróżnienie zasługują prace dotyczące etiologii i epidemiologii duru wysypkowego epidemicznego i sporadycznego, toksyn riketsjowych (*R. prowazeki* i *R. mooseri*) oraz budowy antygenowej i zjawiska fazowej zmienności *Coxiella burnetii*. Dr Edward Mikołajczyk równoległe z prowadzonymi badaniami naukowymi brał czynny udział w rozpoznawaniu i opracowywaniu szeregu ognisk epidemicznych. W 1950 roku, wspólnie z prof. J. K. Kostrzewskim, wyizolował zarazek papuzicy podczas epidemii w warszawskim ogrodzie zoologicznym, w 1951 roku uczestniczył w badaniach w ognisku tularemii w woj. olsztyńskim, w 1959 roku – w epidemii duru wysypkowego w Grodzisku Mazowieckim, w 1968 roku – w ognisku ornitozy w kieleckich zakładach drobiarskich, a w latach osiemdziesiątych opracowywał epidemie gorączki Q w woj. zamojskim i olsztyńskim. Poza tym brał udział w opracowaniu technologii produkcji antygenów riketsjowych i szczepionki przeciwko durowi wysypkowemu oraz w opracowaniu zasad przeprowadzania państwowej kontroli w/w szczepionki i preparatów do celów diagnostycznych. Dr Mikołajczyk opublikował ponad dwadzieścia prac naukowych.

Nie sposób pominąć postawy dr Edwarda Mikołajczyka jako kolegi, działacza związkowego i społecznika. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów, aktywnie uczestniczył w pracach zjazdów naukowych PTM, poczynając od XIII w 1955 roku w Poznaniu, a kończąc na XX w 1982 roku w Warszawie. Pełnił funkcję sekretarza Zarządu Głównego PTM, członka Komisji Rewizyjnej, przewodniczącego Warszawskiego Oddziału PTM. Odznaczony między innymi Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Odznaką za wzorową pracę w służbie zdrowia, jest również laureatem nagrody Ministra Obrony Narodowej. W 1980 roku wchodził w skład grupy inicjatywnej Solidarności w PZH.

Dr Edward Mikołajczyk był wybitnym specjalistą zagadnień riketsjowych, autorem szeregu prac opublikowanych w kraju i za granicą, wychowawcą młodego pokolenia mikrobiologów. Dla nas, najbliższych współpracowników zawsze pogodny, taktowny, koleżeński był i pozostanie wzorem godnym naśladowania.

Warszawa, 1990 rok

Apolonia Przybyła, Zofia Lewińska
Danuta Kruszewska, Wiesław Rumin